

УДК 292/299

Кривоус А.С.¹, Ємельяненко Є.О.²

¹студ. гр. РТ-812м НУ «Запорізька політехніка»

²канд. філос. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

СКІФСЬКИЙ ПАНТЕОН ТА ЧИМ МОЖНА ПОЯСНИТИ ВІРУВАННЯ В ТОГО ЧИ ІНШОГО БОГА

Скіфи, так їх називали греки, не мали власної письменності, тож про їх вірування, обряди та звичаї можна дізнатись лише з письмових джерел інших народів. Найбільше відомостей про них залишили греки, а саме Геродот. Також багато інформації ми отримали з розкопок поховань (курганів). За Геродотом, самоназва скіфів була – сколоти. На територію сучасної України скіфи потрапили через Кавказ в 7 столітті до нашої ери, зайнявши територію північного Причорномор'я від Дунаю до Дону та асимілювали кіммерійців. В третьому столітті до нашої ери їх землі зайняли сармати.

Пантеон скіфів, за Геродотом, виглядав так. Верховне божество Табіті, яку він ототожнює з грецькою богинею Гестією. Для скіфів Табіті була праматір'ю всього їх народу, а також символом світла та вогню. Це мабуть залишилось від первісних часів, коли жінка зберігала та підтримувала вогонь, поки чоловіки були на полюванні. Важливе місце займав і Папай – бог неба, творець людей. Його дружина Апі ж очолювала пантеон. Про цю «трійцю» нам відомо найбільше. Щодо інших божеств даних мало, або ж вони не до кінця зрозумілі. Це стосується, наприклад, Гойтосіра (можливо бог полювання) або Аргімпаси (ймовірно богиня родючості). Богом війни для скіфів був Арей. Вважається, що тільки йому кочовики могли принести в жертву людей. Тагімасад – за Геродотом скіфський Посейдон, якого шанувували царські скіфи.

Також серед скіфів шанувався Геракл, якого іноді вважали своїм родоначальником. В шануванні Геракла вбачаємо вплив давніх греків, з якими скіфи часто взаємодіяли, як мирно, так і агресивно, ведучи війни. Головними «партнерами» в таких відносинах виступали міста-колонії, такі як Ольвія, Тіра та Херсонес.

Скіфи не будували храмів. Натомість вони зводили чисельні святилища та тотеми (наприклад кам'яні баби), де проводили свята, збори, приносили жертви. Судячи з інформації, яку надає Геродот, скіфи мали багато різних культів – культ героїв, культ предків, культ мертвих і т.д.

Скіфи поділялись на різні племена, буди царські скіфи, які займали Крим та берег моря й були ближче до грецьких полісів-держав. Через те що вони були біля моря та залежали від торгівлі, тож саме в них більше поважався Тагімасад, бог моря, й про нього не згадують скіфи-орачі чи скіфи-кочовики.

Але знаходимо на берегах Дніпра зображення богині Аргімпаси – богині родючості, там жили скіфи-землероби та орачі. Тож для гарного врожаю варто просити Аргімпасу допомогти в цьому. Полювання в степах давало їжу і в цьому скіфам допомогала Гойтосіра.

Звісно, щоб збудувати потужну державу, скіфам приходилось багато воювати. Тож тут при нагоді був бог війни – Арей та його меч, який допомагав перемогати.

Як будь-який народ майже не можливо повністю знищити, скіфи не були знищені сарматами, а були теж асимільовані, привнісши свої слова, звичаї та обряди в культури інших народів, які формували сучасну українську націю.

Саме від скіфів до нашого часу зберігся звичай тризни, який зараз має назву, як поминальний обід, і який до християнства не має жодного стосунку.

Українське фрикативне Г – це теж спадщина скіфів, про особливості вимови скіфів зберіг свідчення Геродот. Однією з особливостей української є ікавізм, що ясно вирізняє її з решти слов'янських мов – перехід голосних звуків [o] і [e] у закритих складах в [i]: «столи – стіл» і так далі. Отже, ікавізм – це стародавня властивість скіфської мови, зафіксована ще Геродотом.

Через віки в легендах до нас дійшли легенди про меч Арея, який згадується в легендах запорізьких козаків, а Папай – це тепер лякалка для дітей – Бабай.